

रुग्ण हक्क परिषदेमध्ये सामील व्हा !

आपल्याला कधी खाजगी दवाखान्यात (खाजगी डॉक्टरांकडून) मनाला बोचणारा एखादा वाईट अनुभव आला आहे का? आपल्याला कधी अपमानास्पद वागणूक मिळाली आहे का? जवळच्या नात्यातल्या व्यक्तीच्या ऑपरेशनच्या आधी डॉक्टरांनी पुरेशी व व्यवस्थित माहिती दिली नाही, येणाऱ्या खर्चाची आधीच कल्पना द्यायला हवी होती पण ती दिली नाही असं कधी झालं आहे का? आपल्या ओळखीच्या डॉक्टरांच्या दवाखान्यात तुम्हाला पेशंट हलवायचा होता त्यावेळी आधीच्या दवाखान्यातून कधी भीती घातली गेली का? “काही बरं वाईट झालं तर तुमची जबाबदारी! न्यायचं असेल तर तुमच्या जबाबदारीवर न्या किंवा पैसे कमी करतो पण इथचं उपचार घ्या.” असे अनुभव आपल्याला आले आहेत का? आपल्याला असे कोणतेही वाईट अनुभव आले असतील तर मग १९ जुलैच्या रुग्ण हक्क परिषदेमध्ये अवश्य सामील व्हा!

रुग्ण हक्क परिषद कशासाठी?

डॉक्टरांवर विश्वास टाकणे, डॉक्टरांना आपल्या शरीराचा, मनाचा कोणताही कोपरा धुंडाळायची परवानगी देणे हे रुग्णाला क्रमप्राप्त असते. त्याशिवाय आजार नीट ओळखणे वा त्यावर योग्य उपचार करणे हे काम डॉक्टर नीट करू शकत नाहीत. रुग्णाचे शरीर व मन डॉक्टरांसाठी असे खुले केल्यामुळे अटळपणे डॉक्टरांची रुग्णांवर एक प्रकारची सत्ता निर्माण होते. तिचा उपयोग डॉक्टरांनी रुग्णांच्या भल्यासाठीच केला पाहिजे; स्वतःचा स्वार्थ बाजूला ठेवायला पाहिजे असे डॉक्टरांनी नीतिशास्त्र सांगते. डॉक्टरांच्या सत्तेला आवर घालण्यासाठी डॉक्टरांनी नैतिकतेचा लगाम अपुरा पडत असल्याने रुग्णांनीच संघटित होऊन आपले मानवी हक्क जपले पाहिजेत. त्यासाठी सामाजिक व कायदेशीर दबाव निर्माण करायला हवा. या कामासाठीच रुग्ण हक्क समितीची आपण स्थापना केली आहे.

खाजगी रुग्णालयांच्या कारभारावर नियंत्रण ठेवण्यासाठी बॉम्बे नर्सिंग होम रजिस्ट्रेशन ॲक्ट (BNHRA) आहे. पण १९४९ साली बनवलेल्या या कायद्यांतर्गत साठ वर्षे झाली तरी नियम तयार केले गेलेले नाहीत. त्यामुळे हा कायदा केवळ कागदावर आहे. रुग्णांचे हित जपण्यासाठी या कायद्यात सुधारणा व्हावी व अनुरूप नियम बनवावेत यासाठी गेली १० वर्षे प्रयत्न चालू आहेत. त्यामुळे डिसेंबर २००५ मध्ये त्यात काही सुधारणा केल्या गेल्या. रुग्णालयांनी किमान दर्जा तरी राखावा व रुग्णांचे मानवी हक्क जपले जावेत म्हणून या सुधारित कायद्यांतर्गत नियमाचा मसुदा चर्चेच्या अनेक फेऱ्यांनंतर बनवण्यात आला. या नियमावलीला अंतिम मंजूरी देऊन या कायद्याची अंमलबजावणी करण्याचे काम गेली ३ वर्षे खोळंबले आहे. तेव्हाच्या मा. आरोग्य-मंत्री डॉ. विमल मुंदडा यांना वारंवार त्याबाबत पत्र पाठवून तसेच हजारो लोकांच्या सहाय्यांचे निवेदन पाठवूनही काही उपयोग झाला नाही.

डॉक्टरांवर हल्ला होऊ नये म्हणून सरकारने अध्यादेश काढायला जी तत्परता दाखवली तिच रुग्णांसाठीच्या या नियमावलीसंबंधी मात्र दाखविण्यात आली नाही. सध्याचे नवीन आरोग्य मंत्री डॉ. राजेंद्र शिंगणे यांनी या नियमांना अंतिम मंजूरी द्यावी अशी मागणी करणे हा १९ जुलैच्या रुग्ण हक्क परिषदेचा एक प्रमुख हेतु आहे. हे रुग्ण हक्क या कायद्याचा भाग बनलेच पाहिजेत अशी आपली मागणी आहे. असे होताना 'इन्स्पेक्टर-राज' येऊन डॉक्टरांवर अन्याय होता कामा नये, अशी रुग्ण हक्क समितीची भूमिका आहे. पण 'इन्स्पेक्टर-राज' येईल हे कारण पुढे करून कायदेशीर तरतुदीच नको अशा भूमिकेला 'समिती'चा विरोध राहिल. खाजगी वैद्यकीय सेवेचे प्रमाणीकरण व रुग्ण हक्कांचे पालन या दिशेने जाण्यासाठी डॉक्टरांच्या संघटनांनी गेल्या ५० वर्षात काहीही केलेले नाही. हे लक्षात घेता रुग्ण हक्क समितीचा कायदेशीर तरतुदींचा आग्रह आहे.

अध्यक्ष - डॉ. नरेंद्र दाभोलकर
प्रमुख वक्ते - डॉ. अनिल अवचट, प्रसिद्ध लेखक,
ॲड. जया सागडे, सामाजिक कार्यकर्त्या

स्थळ - श्रमिक भवन

प्लॉट नं. ८२२, जुना तोफखाना, डेंगळे पुलाशेजारी, कॉर्पोरेशन, लोहगाव बस स्टॉप जवळ, पुणे ५.

रविवार,
दिनांक १९ जुलै
दुपारी २ ते ९

१९ जुलैच्या रुग्ण हक्क परिषदेची प्रमुख मागणी- रुग्ण-हक्कांना अंतिम मंजूरी द्या!

BNHRA अंतर्गत सेक्शन १६ नियम क्र. १४ मध्ये खालील 'रुग्ण हक्क सनद' (स्टँडर्ड चार्टर ऑफ पेशंट्स राइट्स) प्रस्तावित आहे. या सनदेमधील हक्कांना अंतिम मंजूरी मिळालीच पाहिजे.

१) रुग्णाला/आप्टेष्टांना खालील माहिती मिळण्याचा हक्क -

- आजाराचे निदान / शंका.
- आजाराचे स्वरूप; त्याची गंभीरता; उपचारांचे स्वरूप; उपचारामुळे होऊ शकणारे दुष्परिणाम.
- उपचारासाठी येणारा खर्च व उपचारांमध्ये बदल केल्यास खर्चामध्ये होणारे बदल.
- मागणी केल्यावर इनडोअर (अॅडमिट) केसपेपरची प्रत मिळाली पाहिजे.
- डिस्चार्ज मिळाल्यानंतरची काळजी, घ्यायची औषधे, इतर सूचना व तातडीने वैद्यकीय मदत हवी

असल्यास कशी मिळवावी याची माहिती इ. (सामान्य माणसाला समजेल अशा भाषेत)

२) उपचारांबाबत निर्णय घेण्याचा हक्क - जोखमी उपचारांबाबत (शस्त्रक्रिया, रक्त देणे, धोक्याची शक्यता असलेल्या तपासण्या) पुरेशी माहिती मिळाल्यानंतर संमती देण्याचा / नाकारण्याचा अधिकार.

३) गोपनीयतेचा व खाजगीपणाचा हक्क - रुग्णाबाबतची माहिती इतरांना सांगताना रुग्णाची ओळख (आयडेंटिटी) डॉक्टरांनी गुप्त ठेवली पाहिजे हा अधिकार. (अपवादात्मक परिस्थिती वगळता)

४) सेकंड-ओपिनियन घेण्याचा हक्क - रुग्णाला दुसऱ्या तज्ज्ञ डॉक्टरांचा सल्ला घेण्याचा हक्क. त्यासाठी आवश्यक ते सर्व रिपोर्ट्स मिळण्याचा हक्क.

५) रुग्णाची मानवी प्रतिष्ठा राखली जाण्याचा हक्क - ● रुग्ण असहाय्य असतात हे लक्षात घेऊन उपचार करणाऱ्या डॉक्टरांनी व आरोग्य-सेवकांनी रुग्णाला सन्मानाची वागणूक दिली पाहिजे. ● स्त्री रुग्णांना पुरुष डॉक्टर तपासत असतांना स्त्री-कर्मचारी वा स्त्री आप्टेष्ट सोबत असण्याचा हक्क

६) एच्.आय.व्ही. बाधित रुग्ण असल्यास - एच्.आय.व्ही. ग्रस्त रुग्णांना भेदभाव न करता केवळ माणूस या नात्याने उपचार मिळण्याचा हक्क.

७) तक्रार करण्याचा हक्क - वरीलपैकी कोणतेही हक्क नाकारले जात असतील तर रुग्णालयातील तक्रार निवारण अधिकार्याकडे तक्रार करण्याचा व सविस्तर चौकशी करून घेण्याचा हक्क.

८) रुग्णालयात वैद्यकीय संशोधन केले जात असल्यास - कोणत्याही औषधाची किंवा लसीची चाचणी करून घेण्याआधी पुरेशी माहिती मिळायला हवी. त्यानंतरही या संशोधनात सामील व्हायला नकार देण्याचा हक्क रुग्णाला आहे.

वरील तरतुदी सोडता सर्वोच्च न्यायालयाने या आधीच जखमी रुग्णाला जीवरक्षक प्रथमोपचार मिळण्याचा हक्क मानला आहे त्याची योग्य अंमलबजावणी व्हायला पाहिजे.

रुग्णालयात वेगवेगळ्या उपचारांसाठी किती शुल्क आकारले जाईल याचे दरपत्रक सर्व रुग्णांना मिळायला हवे. या दरपत्रकापैकी प्रमुख दर रुग्णालयात पुरेशा मोठ्या अक्षरात दर्शनी भागात लावले जायला हवेत.

या रुग्ण-हक्कांचा प्रसार करू या. आपल्या हक्कांसाठी जागरूक होऊ या!! संघटित होऊ या!!

आपल्या नजिकच्या खाजगी व शासकीय इस्पितळांमध्ये रुग्ण हक्कांसाठी दक्ष राहू या!!

.....

आपले

अनुपमा पाठक, नेहा कागल, डॉ. अभय शुक्ला (९४२२३१७५१५) रविंद्र सोमण, मकरंद साठे, अलका जोशी,

डॉ. अनंत फडके (९४२३५३१४७८) द्विजन स्मार्थ, तेजस्वी सेवेकरी

अस्थायी समिती

आरोग्य डॉट कॉम, कागद काचपत्रा कष्टकरी पंचायत, सहेली, लोकायत, लोकविज्ञान संघटना,

जन आरोग्य अभियानशी संलग्न- मासूम, रचना ट्रस्ट, साथी-सेहत

रुग्ण हक्क समिती